

Ս Ի Ո Ն

ԻՖ. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1948

ՆՈՅԵՄԲԵՐ-ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

ԹԻՒ 11-12

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԵՐԿՈՒ ՅԱԿՈԲՈՍՆԵՐԸ

Այս տիտղոսին ներքև մեր եկեղեցւոյ պատմութիւնը կը ճանչնայ երկու սուրբեր, Յակոբոս Տեառնեղրայր և Յակոբոս Զբեդեան, որոնք Նրուսաղէմի Սրբոց Յակոբեանց Առաքելական Աթոռին երկու հիմնադիր և պաշտպան սուրբերն են նոյն ատեն։

Առաջինը կոչուած է Յակոբոս «արդար» և կ'երևի պատմութեան ընմին ուրոյն կերպարանքով և արժանիքով, հասուն տարիքի մը մէջ։ Անոր համար նորածին եկեղեցին անոր անձին շուրջ առաջին մէկ օրէն տածեց երկիւղած մեծարանք մը։ Քրիստոնէական եկեղեցւոյ անդրանիկ հոգևոր իշխանութեան մէջ առաջինը կը յիշուի ինքը միւս առաքեալներէն առաջ, ու իր կարծիքը մեծ կշիռ ունէր, Պօղոս իրեն ներկայացաւ իր առաքելութեան համարը տալու ինքն էր որ իբր պետ պահպանողական հոսանքին, իր անձին հեղինակութեամբը փրկեց առաջին օրերու եկեղեցին վտանգաւոր հերձուածէ մը, այս ամենուն համար էր անշուշտ որ Պօղոս զայն կը կոչէր եկեղեցւոյ սրահներէն մին (Գաղ, Բ. 9)։ Ու այս ամէնը կը բացատրեն բացառիկ այն դիրքը զոր ունեցաւ ան առաքելական խումբին մէջ՝ առանց երկրապատկաններէն լինելու, և նախկին եկեղեցիին մէջ իբրև ունոր, անդրանիկ եպիսկոպոսք և գլուխը քրիստոնէութեան՝ յետ Քրիստոսի։

Իր վայելած այդ յարգանքն ու համարումը բարձրօրէն արժեցեաց անկէա լիովին բարի և բարեպաշտ կեանքի մը, արժանիքով։ Բայց անոր առաքելական սրտին կենդանի պատկերն է մանաւանդ ճիւղաճիւղեայց կոչուած առաքելական աշխ թուղթը, զոր իրեն կ'ընծայեն եկեղեցական հին աւանդութիւնը եւ պարզածանչական գիտութիւնը։ Այդ թուղթին մէջ, որ նոր հտակարանի զբաղեցնողութեան ամենէն սքանչելի գլուխներէն մին է, Տեառնեղրայրը երևան

կուգայ ճշմարիտ քահանայապետի մը գիտակցութեան բովանդակ շուք և շնորհքովը: Կրօնքն ու կեանքը, բարոյականն ու աշխարհը, սրբութիւնն ու օրէնքը, հաւատքն ու գործը կը պարզաբանուին անոր մէջ վճիտ զգացումներու և հանգնած մտածմանց այնպիսի մեծվայելուչ թրամաբանութեամբ, որ բառերու ներքեւ անվերջ կը լսես աստուածային հոգիի մը հետ շատ կանուխէն ամենամերձ մը տերմութեան մէջ եղած սրտի մը ազնուական արփիւնները:

Իսկ Յակոբոս, որոտման որդիներու աւագ եղբայրը, ամենէն նախանձալոյցն էր առաքելական խումբին, ատոր համար էր զուցէ որ ան ընդունցն 42-ին առաջին նահատակ առաքելալի պսակը Հերովդէս Անդիպասի կողմէն, որ Հռովմէն երեսագլուրկ, հրեաները քծինքով սիրաշահելու և այդ կերպով իր զահր չկորսնցնելու քաղաքականութեան մը կը հետևէր, հալածեց Յիսուսի անունով ամէն օր աւելի մեծցող շարժումը, որուն տակաւին ոչ շատ առաջ զոհ ինկեր էր Ստեփանոս:

Գալով իր անգլուխ մարմնի աւանդութեան, գերազանցօրէն երուսաղէմի Հայ Եկեղեցիին յատուկ, խորհրդաւոր ուրիշ իրողութեան մը արձագանգն ու հաստատութիւնը պէտք է լինի, զուխին գերեզմանը (= գլխադիր) անունին տակ, Յակոբոս Գլխադիր, ինչպէս այնքան անուշ բերումով մը կը կոչէ զայն ժողովրդային զգացումը, այս կերպով առաքելական խումբին առաջին մարտիրոսը հանդիսացաւ: Կարճ եղաւ իր կեանքը, բայց ոչ աննշան: Ոչինչ ունինք իրմէ իբրեւ զրուածք կամ մատենագրութիւն, որովհետեւ անոնց համար ժամանակն ու պատեհութիւնը զուցէ պակսեցան իրեն: Բայց ունինք իր ամենէն ազնուական մասը, իր գլուխը: Միտքը՝ որ կը ջուլցնէ մեզի մեր ճամբան, դէպի մեր կոչումին ասպարէզը: Գլուխը որ կը կառավարէ յաճախ զմեզ աստուածային իմացականութեան մը նշոյլներու բաշխումովը մեզի, երբ շուարինք յաճախ մեր ճակատագրին ու գործին ճամբուն վրայ:

Իսկ Յակոբոս Տեառնեղբայրը գերազանց խիղճ մը եղաւ, ժամանակակիցներէն «արդար» տիտղոսին արժանանալու չափ, որ պզտիկ արժանիք մը չէր հին իսրայէլի մէջ: Դարերով իսրայէլի մարդարէները արդարութիւն պաւ հանջեցին, բայց ոչ մին անոնցմէ կրցաւ «արդար» մակդիրին արժանանալ: Արդար կը նշանակէր իսրայէլի հին ըմբռնումին մէջ, իրագործել բարին, ուղիւր տեսնել, գործադրել և պահպանել:

Երկու դար է որ, իմաստասէրներ, ընկերաբաններ, զրագէտներ և կրօնի ներկայացուցիչներ կը ջանան արդարութեան կշիռը հաւասար բռնել ու չնն յաշուիր: Արդարութիւնը կը բարձրացնէ ժողովուրդները և կ'ստեղծէ բարգաւաճ շրջան անհատներու, կը նպաստէ մարդկային կեանքի բարօրութեան, ամենաբոյժ ամօքիչն է թշուառութեան, զրդիչն ու մշակը առաքելութեանց և պատմութեան կնճառաւ ու բազմապահանջ հարցը:

Միտք ու հաւատք, Յակոբոս Զերեդեան գլուխն է, իսկ Յակոբոս Տեառնեղբայրը, հաւատքը դարաւոր այս հաստատութեան: Գլուխն ու սիրտը, ինչպէս անհատներու, այնպէս ալ հաւաքականութիւններու մէջ երբ կը ներդաշնակուին, կ'ստեղծեն գերազոյժ հրաշք, մտքի ու հոգիի հրաշք, որուն բարիքներուն այնքան պէտք ունի աշխարհը: Այս Սուրբ Ուխտին մէջ, ի պա-

տիւ Սրբոց Յակոբեանց դարաւոր հաստատութեան և անոր սպասը ընողներուն, պէտք է խոստովանիլ թէ երբեք չէ աղօտած այս զոյգ զգայարանքները, որոնց խորհրդանիշ ու կենդանի աղբիւրները ան ծրարած կը պահէ դարերով իր ծոցին մէջ, «զլխադիր» ու «արդար» առաքեալներու սրբազան նշխարներովը:

Բոլոր անոնք, չքեղ թափօրը երախտաւորեալներու, որոնք իրենց անկշռելի զոհողութիւններով կենդանի պահեցին այս հաստատութեան մտքին ու հոգիին կանթեղը, երկու Յակոբոսներու նշխարներուն քովիկը, յուզումին տակը եզան դարերով անտարակոյս անոնց մտքին ու հոգիին: «Լոյս տեսանէ շունչ մարդկան», կ'ըսէ Առակաց գրքին հեղինակը, որ ուրիշ բան չի նշանակեր, բայց այն կենդանի և մտերմիկ կապը՝ որով առնչուած է մարդը Աստուծոյ, անոր մեծագոյն կեանքին ու ճշմարտութեան: Ինչ որ ալ ըսեն արդի կարգ մը իմաստասէրները պզտիկցնելու համար մարդուն արժանիքը, մարդը կեդրոնակէտն է կեանքին լուսաւորուած Աստուծոյ:

Մարդեր կան պատմութեան ու կեանքի մէջ, որոնք լոյս ունին ու ճառագայթ, որոնք կրնան բանալ ինքզինքնին Աստուծոյ և մարդոց հաւասարապէս, և ճշմարտութեան լոյսը, աստուածային զօրութիւնը առած կը բաշխեն զայն սերունդներու: Այսպիսի մարդեր եզան Յակոբոս զլխադիր առաքեալը և Յակոբոս Տեառնեղբայրը, ըլլալով նոյն ատեն տեսիլքն ու յայտնութիւնը, ոգին այս հաստատութեան, կարկառելով միշտ իրենց մտքին ու հաւատքին ջահերը բոլոր անոնց, որոնք իրենց յիշատակին ու փառքին շուրջ բոլորած իրենց ոգին ու գործը տեականացոյցին պատմութեան մութ ու արիւնոտ դարերն ի վեր այս Սուրբ Ուխտին:

